

La Convenziun europeica dals dretgs umans è ratifitgada dapi quaranta onns

Il Club helvétique gratulescha a la Svizra per quai aquist fundamental ed appellescha a defender e mantegnair el.

Ils 28 da november 1974 ha la Svizra ratifitgà la Convenziun europeica dals dretgs umans (CEDU). Tras quai ha'la declerà da resguardar quai contract da dretg internaziunal sco liant ed incorporà quel en ses agen dretg. Ensemen cun la Constituziun federala garantescha la Convenziun europeica dals dretgs umans ils dretgs fundamentals da mintga persuna che viva en Svizra. La CEDU funda pasch e libertad en l'Europa. Il Club helvétique gratulescha a la Svizra per il quarantavel giubileum da la ratificaziun. A medem temp appellescha el da s'engaschar per il mantegniment da quest contract, fundament da pasch e libertad, ed a cumbatter mintga tentativa da l'indeblir u da l'abolir.

Ina lunga via

Ins ha concepì la Convenziun europeica dals dretgs umans sco resposta a las atrocitads da la Segunda Guerra mundiala. Ella satisfascheva al basegn da protecziun surnaziunala per ils dretgs umans e las libertads fundamentalas, il qual è garantì er envers la legislaziun e la giurisprudenza dals singuls stadis. Ina participation da la Svizra a la genesa da la CEDU fiss sa cunfatga cun sia tradiziunda stadi da dretg; quai punctuava cuss. naz. Kurt Furgler (PCD), pli tard cusseglier federal. Ma la Svizra ha aderì pir il 1963 al Cussegl da l'Europa. Dentant ha'la spustà la suttascripziun da la CEDU, perquai ch'ella sezza refusava a las dunnas il dretg de vuschar, e la Constituziun federala cuntegneva disposiziuns excepziunalas areguard la confessiun, numnadamain il scumond da l'urden dals gesuits e da mintga claustra nova. Il Cussegl federal leva pia firmar la CEDU cun resalvas. Oz na pudess ins betg pli suttascriver cun resalvas. Ma feministas, cun in marsch da protesta impressiunant (mars 1969), han obligà il Cussegl federal a preparar las midadas costituziunalas necessarias. Il 1971 hala majoritad dals electurs masculins approvà il dretg da votar da las dunnas. Il 1973 ha ina votaziun decidì d'abolir ils artitgels d'excepziun areguard la confession. La Svizra ha aschia pudì signar la CEDU – ventg onns suenter sia entrada en vigur.

Ina protecziun unica en l'entir mund

La CEDU è in patg da dretg internaziunal che protegia las libertads ed ils dretgs fundamentals dals umans en Europa. Mintga persuna che sa chatta en in stadi signatar e sa senta violada en ses dretgs individuals da lez stadi, po, suenter l'exauriment da tut ils mezs legals naziunals, ubain sch'ì na dat naging tal mez, purtar plant directamain tar la Curt europeica dals dretgs umans. Mintgina da sias sentenzias è lianta e sto vegnir realisada dal stadi signatar ch'ella pertutga. Quai stgaffescha ina protecziun incumparabla per il singul, ma era per las organisaziuns nunstalas e per gruppas da persunas. La curt cumpiglia in derschader u ina derschadra per mintgin

dals quarantaset stadis signatars. En cas da sentenza cunter ina part cuntrafenta fa il derschader u la derschadra che lez stadi ha proponì ex officio part da la sentenza.

La CEDU è stada ed è fitg impurtanta era per las persunas che sa chattan en Svizra. La Constituziun federala da 1999 formulescha ils dretgs fundamentals sa basond sin las garantias minimalas da la CEDU; per part va'la pli anavant. La CEDU ha giuga e gioga dal reminent ha inarolla decisiva tar il svilup da leschas novas e da l'adattaziun da leschas. Bain metta o mettav'ins strusch en dumonda blers dretgs umans e bleras libertads fundamentalas, sco il dretg da viver, la libertad da religiun e d'opiniun, il scumond da torturar, da suttametter a la sclavaria u a lavur sfurzada e da discriminar las minoritads. Ma ins ha stuì conquistar il respect per auters dretgs ed autras libertads, sco l'equalitad tranter um e dunna tar la refurma dal dretg da famiglia, ubain la protecziun giudiziala tar ina privaziun da la libertad per motivs d'assistenza; decisiuns arbitraras en tals cas, durant decennis, avevan tutgà blers umans, oravant tut paupers, mammas nubilas e Jenics.

La Svizra participanta e cunresponsabla

Per la Svizra èsi ordvart impurtant ch'ella fa part da la CEDU. La gronda maioritad dals plants encunter la Svizra n'han ins gnanc admess, ubain i èn vegnidas refusadas. Durant ils quaranta onns d'adesiun, pia fin a la fin da 2013, ha mo 96 plants (1,5 % dals plants purtads) manà ad ina cundemnaziun. Ins po far recurs encunter ina decisiun giudiziala tar il; lezza pussaivladad ha in'impurtanza fundamentala, betg mo per las partidas che portan plant, mabain era per mintga singul uman. Quai conferma e rinforza la protecziun dals dretgs fundamentals sin stgalim surnaziunal; quels dretgs, garantids era dals stadis signatars, vegnan aschia protegids cunter eventualas relativaziuns tras lezs stadis.

La Svizra, commembra dal Cussegl da l'Europa, ha fatg e fa part da la discussiun davart progress ed agiustament da la protecziun dels dretgs umans. Ella surpiglia la cunresponsabladad da las decisiuns da la Curt europeia dals dretgs umans tras sia delegaziun en lezza curt. Sche tschertas sentenzias sveglian malesser, po la Svizra far valair sia influenza sin stgalims differents.

Problems colliads cun las migraziuns pretendan schliaziuns en armonia cun la CEDU

La Svizra sto observar las obligaziuns davart ils dretgs umans sco commembra dal Cussegl da l'Europa. Quai dat ad ella ina vardaivladad internaziunala. Ella sto dentant tscherchar adina puspè schliaziuns novas, surtut areguard migraziuns, pervi d'opticas novas e da motivs che sa midan da cuntin. Ins po chattar schliaziuns mo tar cooperaziun sur ils cunfins, e quai presuppona ina armonia cun la CEDU er politicamain. Quella protegia cunzunt ils carstgauns ils pli flaivels da nossa societad encunter l'arbitrariadad e la discriminaziun giuridica; igl è pia impurtant da la resguardar, oz e damaun gist sco avant quaranta onns. Nus basegnain politichers e politicras che prendan serius ils dretgs umans, era sin tar lalegislaziun. Nus sez, burgaisas e burgais, stuain ans engaschar persuerter.